

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 44.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Нешто о постанку српског и народног позоришта.

(Наставак.)

За тим закључи читаоница, да задржи позоришну дружину и да је узме поред погодбе под редовну плату.

На тај предлог пристану сви глумци.

Кад се скупило нешто мало новаца, одреди се одбор од три лица.

Ја сам био председник и главни руководељ целе економије; — Сергије Биримац, богослов и правник, родом из Башахида, изврстан капацитет, који је г. 1849. под Кикиндом погинуо, — био је управитељ позоришних представа и сам је суделовао као дилетанат; — трећи је био у одбору Лазар Кирић, учитељ, који је руковао касом.

Новчане припомоћи нисмо имали ни од које стране. Само што је црквена општина 600 фр. шајна плаћала, али су за то морали глумци у цркви на кору појати недељом и свецем.

Дистриктски магистрат није се никако дао приволети, да одреди новчану субвенцију, а тако исто и варошки биром.

Тек на многе опомене и молбе уступи дистриктски магистрат дворану за позоришне представе, а варош прими на себе трошак око удешавања дворане за позориште.

Одбор је на брзо увидео, да није у стању глумце у приказивачкој уметности усавршити, па тако дође на ту мисао, да доведе из Беча неког пропалог немачког позоришног управитеља, да глумце поучава.

Тај управитељ беше пореклом Моравац, па је помоћу Сергије Биримца за неколико месеца глумце тако дотерао у игри

њиховој, да су могли ступити и на веће, на гласу позорице.

Управитељ тај имао је са женом својом заједно 100 фор. плате на месец.

Све спахије из околних места поузимаше седишта, кад се прочуло, да представе иду, да већ боље бити не може.

Глумце су све у звезде ковали.

Тако су глумца Јовановића упоредили са гласовитим немачким глумцем Девријеном, а глумца Протића са мађарским глумцем Габором Егрешијем.

Изванредне глумице и певачице биле су Олга Поповића и Ј. Тапавица.

Обе су још живе, и од њих је прва удовица бојарска у Крајови, а друга удовица попадија у Десци.

У каси је било увек новаца, ма да се гардероба непрекидно морала набављати.

Друштво је пуне две године, и то искључно у В. Кикинди представљало.

Јовановић особито, а и Протић умели су песме стављати у ноте.

Они су имали плате 250 фор. шајна на месец.

И тако је то ишло све до краја јула г. 1846.

Како смо ја и Биримац морали у Пешту да полажемо испите, истунимо из одбора, и на место наше састави се одбор од 5 особа.

У том су одбору били: прота Павле Влаховић, као председник, један дистриктски сенатор, два глумца и стари касир.

Одбор није дуго руковао позориштем, јер је оно морало поћи из Кикинде, пошто му тамо не беше више опстанка.

Тако дружина оде најпре у Темишвар, за тим у Панчево, а отуд после кратког времена пређе у Београд, где је под надзором поксјног Ј. Стерије Поповића до 1848. године давала представе, а те године глумци оду у својевољце и ратујући већином изгину.

Јовановићу, као некадашњем кнежевском секретару, није било дозвољено, да се врати у Београд, и тако је умрѐо у Земуну у највећој оскудици.

Протић рањен у ногу умрѐо је као умировљени натпоручик шајкашки.

Остали разишли су се тако, да се о њима после није могло ништа дознати.

Остао је био још Јоца Кнежевић, кога сам затекао у служби форшанског

комесара код враћевачке општине, од куда је и родом био и где се задржавао све до г. 1861.

Тако је прошло кикиндско српско позориште.

На место кикиндског српског позоришта, дошло је после српско народно позориште.

Из оновремених листова биће познато како је текла ствар, док је српска позоришна дружина, која је године 1861. у Нови Сад дошла, примљена за сталну народну дружину.

Ал' ће свакако интересно бити сазнати, да та дружина има да захвали свој опстанак јеврјеском ушљиву.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Господар Ковница*. Позоришна игра у 4 чина а 5 слика, написао Жорж Оне, превео М. Ђ. Глишић.)

Ретко се кад деси то, да рецензент изађе из позоришта задовољан. Задовољан са собом, што тако рећи немора ником ништа да замери; задовољан са глумцима, који добром игром својом нису дали повода, да им се што крупно приговори; задовољан са публиком, која је заслужи глумачкој одала своје потпуно признање. То троструко задовољство обузело је нас, кад смо 11. марта о. г. гледали у нашем позоришту по други пут „Господара ковница“. Представа та ишла је тако платко, живо, складно, лако, заокружено, игра наших глумаца имала је толико много финих и најфинијих нианса, да је заиста право уметничко уживање било гледати, како ти је то све с вољом и разумевањем прионуло, да оствари намеру гласовитог француског писца у погледу цртања његових разноврсних карактера. Нека је свима редом и слава и хвала, а највећа у првом реду г. Ружићу (Дерблеј), г. С. Вујићки (Клара) и г. Л. Хаџићевој (Атенајда), па за тим г. Добриновићу (Мулине), г. Миљковићу (Влићи), и г. Д. Ружићки (Маркиза Болијеова), а тако исто и свима осталима без разлике, од којих сваки има заслуге у томе, што је тај комад тако добро испео, што у целом приказу није било нигде никаквих несуд-

гласица, већ је владала потпуна хармонија, која нас је пренела у више уметничке сфере.

Да се сваки комад тако приказује, ми бисмо се поклонили уметничком дару наших глумаца и њиховој способности и вештини у извођењу поверених им задатака. 0.

(*Недељни ред позоришних представа*.) У недељу 16. марта: „*Ђураћ Бранковић*“. Драма у 5 чина, од К. Оберњика, превео и за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. — Г. *Тоша Јовановић*, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду, у насловној улози по други пут као гост. — У уторак 18. марта: „*Лаворина и пресјачки штап*.“ Позоришна игра у 4 чина, с певањем, од К. Холтаја, превео П. Ј. Мостић. — Г. *Тоша Јовановић*, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду у улози песника Хајдриха као гост по трећи пут. — У четвртак 20. марта по други пут: „*Отело*“. Трагедија у 5 чина, написао Вилем Шекспир. Прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — Г. *Тоша Јовановић*, редитељ кр. српског народног позоришта у Београду у насловној улози претпоследњи пут као гост.)

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(„*Церчан*“, слика из живота, написала Шарлота Вирх-Пфајферова, с немачког превео Август Шеноа. — Приказан у уторак 4 марта. о. г.)

О тој представи пишу „Новости“ ово:
 „Цврчак је први пут представљен у Београду 1868 године.

Ова продуктивна списатељка, која своју продуктивност тера који пут до спекулације, окупирала је, у своје време, скоро сва немачка позоришта својим делима, ма да је у први мах наилазила на препоне. Па ако код већине њених позоришних дела, њој припада заслуга само за вешту обраду, јер је тему за то узимала готову, тако је по приповетци Жоржа Сана израдила и ово дело, које се са задовољством гледати даје. — Малу Фаншету (Цврчак) свако избегава, јер јој је баба „вештица“, а и мати јој се не поноси сјајном прошлошћу; па то исто чини и близанац Ландри, син богата и уважена сељака оца Барбо-а. Али је Фаншета иначе врло паметна и оштроумна девојка, а кад се „боље загледа, није ни ружна“; и — прилике се стеку, да се њих двоје заволе. Али драма се тек не може тако брзо свршити! Треба наилазити на препреке, треба се мучити, — потребан је зашлет! Е па и за то ћемо лако. Најобичнији камен спотицања у том погледу је мржња родитеља љубавничких од старина. Тако је и овде. Отац Барбо је поносит, богат газда: не може он просити за свога сина убогу сиротицу, па још унуку „једне вештице“. Мајка Фадета, опет, носи у свом срцу клицу мржње на спрам Барбовљевих већ четрдесет година; још од оног доба, кад Барбо не хте допустити своме млађем брату Коласу, да је узме за жену. Стари су дакле непомирљиви. Свадба немогућа. — Шта, да се ради! . . . Паметнији увек понушта. Фаншета се реши, да оде из села, па да на томе и прође; али, на молбе и салетања Ландријева, обећа му, да ће се за годину дана вратити, и ако јој за то време остане веран, биће његова. Он пристаје на то и растану се! . . . Прође година. Смрт им иде на руку. Мајка Фадета умире. Отац Барбо се ломи. Предрасуда бива побеђена и он на послетку проси за свога сина „малог Цврчка“ — унуку „старе вештице“.

Г-ђица Нигринова приказала нам је несташног Цврчка изврсно, — само би јој препоручили, да pazi на акцент српског језика, у чему она јако греша. У томе губи сама највише; јер нетачно изговарање наших речи крви много од њене дивне игре. Г-ђа Јовановићка (Фадета) је синоћ била у својој струци, и тим је доста речено. Г. Гавриловића (Ландри) поздрављамо добродошлицом, и радујемо се, што нећемо од сада бити принуђени, да у његовим улогама гледамо оне, који за то нису још одрасли. Г. Динуловић Дидје требао је, да се одржава више у границама наивног дечака, но да прелази у претерану комичку. Иначе је био врло добар. Г. Рајковић (Барбо) био је добар. Али га молимо, да у бу-

дуће у подобним ролама избегава местимичну комичност, јер Жан Барбо је уважен, поносит човек, човек чврсте воље и јаког карактера, који ни по ситуацији, ни по карактеру не сме, ни у колико, да буде комичан Г-ђа Радуловићка (мати Барбо) нека говори гласније, да је и публика чује. То долази од несигурности у улози. Г-ђица Ј. Поповићева (Мадлена), коју тога вечера видимо у већој роли, показује дара. Треба га обрадити, ако је могуће, и онако оскудевамо у женском особљу. И остали су се потрудили, да представља испадне што округлија.“

(Доктор Клаус.) Читамо у листу „Новости“: „У четвртак 27 фебруара о. г. у народном позоришту представљан је „Доктор Клаус“. Комадом се представља богати златар Гризингер, који за љубав не ког већег достојанства даје своју ћерку за Макса Бодена барона, но са којим у свези стоји и то, да је исти барон сасвим презадужен. Таст му исплаћује и старе и нове дугове, а он сасвим по пређашњем свом начину продужава свој раскошни живот, а уз њега пристао и сам богати златар, па се заједно проводе. Његова ћерка, жена баронова, Јулија, у неколико предвиђа зле последице тог раскоша, осећа се веома несрећна. Исте последице увиђа озбиљни и паметни човек Доктор Клаус, који му је уједно и зет, јер се за њега била удала сестра Гризингерова. Он кори свог шурака за такав живот, а барону доставља, као да његов таст врло рђаво стоји и да је, бајаги, презадужен, па му препоручује, да се склони на своје пољско добро и да га уређује и од прихода живи, чему је он доиста сљедовао, после чега се и његова жена срећнија осећала. Ово је језгро комада, но он је искићен са разним сценеријама. Н. пр. ту виђамо глуног слугу докторовог Љубовског, који чим доктора нема, претура његове књиге и утубио је многе латинске термине, које сваки час бесмислено изговара и издаје се једном сељаку за асистента, те му даје и медицину, и т. д. Осим овога ушетени су и Павле Геретел правник и Ема, млада наивна докторова кћи, као љубавници, који се и узимају

Из свега се изводи, да дело представља доктора, који не лечи само тело, већ и талентног човека, који лечи и недостатке.

Г. г. глумци у опште одиграли су врло добро овај комад. Одликовали су се г. Јовановић (Клаус), Коларовић (Гризингер), г-ђица Нигринова (Јулија), г-ђа Ђуришићева (Ема), г. Варварић (Павао), г. Динуловић (Љубовски) и г. Милосављевић (Макс)

Света је било мало. Умесно је учинила управа, што је наредила строгу тражбину билета.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

48. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 16. МАРТА 1886.

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, ОД К. ОВЕРЊИКА, ПРЕВЕО И ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ ПЕРЕРАДИО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

ОСОБЕ:

Ђурађ Бранковић, деспот српски	Тоша Јовановић.
Мара, његова кћи	Л. Хаџићева.
Гргур } синови му	Марковић.
Стеван }	С. Бркићева.
Секула, мађарски вођа	Ђурђевић.
Владислав Хуњади	Стојчевић.
Лазар, управитељ Ђурђевог двора	Васиљевић.
Јевросима, марица дојкиња	Ј. Добриновићка.
Мурат, цар турски	Миљковић.
Челебија	Кестерчанек.
Велможа	Милојевић.
Први } слуга	Лазић.
Други }	Петровић.

Велможе српске и мађарске, посланици, грађани, српски и мађарски гласници.

Г. ТОША ЈОВАНОВИЋ, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду, излази у насловној улози као гост други пут.

У уторак 18. марта: „ЛАВОРИКА И ПРОСЈАЧКИ ШТАП.“ Позоришна игра у 4 чина, с певањем, од К. Холтаја, превео П. Ј. Мостић. — Г. Тоша Јовановић, редитељ краљ. српског народног позоришта у Београду као гост трећи пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Бољују: Д. Ружић, С. Миљковићка.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.